

Esther Gerritsen

De terugkeer

UITGEVERIJ
XL
DEVENTER

There Ain't No Grave Gonna Hold My Body Down

– Brother Claude Ely

Op een hete zomerdag, eenentwintig jaar geleden, kroop de vader van Max, drieënzestig jaar oud, in zijn onderbroek naar de koelkast. Gerrit moest vijf meter overbruggen van de bank in de woonkamer waarop hij had gelegen naar de open keuken toe. Hij bewoog niet graag.

Zijn lichaam trok hem naar beneden, het leek een wil te hebben en die wil was tegen hem gericht.

Hij had gemerkt hoe zijn mond steeds droger werd en zich geërgerd, als aan een kwaal waar niets aan te doen is. Pas later kwam de gedachte aan dorst in hem op. Een simpele behoefte die hij had genegeerd totdat de dorst te groot werd.

Hij had zich op zijn buik gedraaid, van de bank laten glijden en was op zijn knieën op de grond terechtgekomen. Kruipend over de grenen houten vloer hoorde hij niet dat zijn zoon Max de trap af rende.

Max was negen jaar oud, maar niet zijn jongste kind. Vijf jaar na Max was Gerrit op zijn negenenvijftigste nog eens vader geworden van een meisje. Zijn veel jongere vrouw had gehoopt dat zij en de kinderen hem jeugdig zouden houden, alsof zijn leeftijd de

enige uitdaging was. Hij had haar wel over zijn verleden verteld en zijn eerdere depressies, maar dat lag achter hen, zij waren de toekomst. Ze geloofde dat hun liefde de grootste droefenis buiten de deur kon houden. Het leven zou immers alleen maar beter worden. Die depressies hadden hun oorsprong. Ze kende de aanleidingen van toen ... het gemis ... de afwijzingen ... de vader, de moeder ... de vrouw die niet – en een die juist wel ... Oorzaken. Oorzaken die met haar aanwezigheid zouden verdwijnen. Dan was er geen haak meer waaraan die treurnis houvast kon vinden.

Max rende naar beneden omdat het plakband op was. Hij was bezig foto's aan de muur te hangen van zijn favoriete voetballers. Vlug plakband pakken en de trap weer op. Maar op de drempel naar de woonkeuken werd hij getroffen door het beeld van zijn vader, kruipend in zijn onderbroek. Eerst was er de schrik die hem stil deed staan en daarna de drang om toe te schieten, hulp te bieden. Tot hij zijn moeder zag.

Johanna zat kaarsrecht aan de keukentafel. Voor haar lag het werk van haar studenten dat ze moest corrigeren, maar haar blik was op haar man gericht. De schaamte die Gerrit voelde om zijn toestand had hem ervan weerhouden zijn vrouw om iets te drinken te vragen. Hij verdroeg het niet om steeds weer

hulp te moeten krijgen en wilde laten zien dat hij iets probeerde. Dat begreep Johanna. Maar deze ziele vertoning belastte haar meer dan de vraag om een glas water had kunnen doen.

Johanna's woede was even groot als verboden, want vertelde zij tegenwoordig niet zelf op verjaardagsfeestjes dat depressie een ziekte was, die een mens overkwam?

Zijn vader noch zijn moeder merkte de jongen op, die toekeek hoe zijn vader voortkroop en zijn moeder bewegingloos bleef zitten.

Hij voelde heel goed dat hulp aan zijn vader een commentaar op zijn moeder zou zijn. Dat zij alsnog zou moeten toeschieten, het overnemen, het pijnlijke van de hele situatie snel ontkennen, goedmaken. Dan zou Max niet zien wat hij nu zag.

Het was niet de tragische man naar wie zijn aandacht werd getrokken, maar de kille vrouw, met een blik die Max niet van zijn moeder kende. Hij betrapte haar op iets wat zij hem nooit had willen laten zien. Hij durfde niet te bewegen.

Dat zijn vader er zo erg aan toe was, wilden zijn ouders voor hem en zijn zusje Jennie het liefst verbergen, maar het kon de kinderen moeilijk ontgaan dat er steeds minder dagen waren waarop hun vader opstond, laat staan dat hij zich aankleedde. Elke beweging kostte hem moeite, zelfs glimlachen deed

hem pijn. Als Max hem probeerde op te vrolijken, voelde hij zich bijna bezwaard dat hij hem tot die glimlach verplichtte.

Hun moeder was De Moeder; zij verzorgde hen, de kinderen evengoed als haar man. Zij gaf antwoorden op alle vragen, verklaarde en suste. Zij kon alles hebben. Als je kwaad werd, werd je kwaad op haar, zij kon ertegen. Als je wilde klagen, deed je dat bij haar, zij kon het aan. Altijd bleef ze zachtaardig. Max was te jong om te beseffen dat dat onmogelijk het hele verhaal kon zijn.

Die ochtend, toen zij niet wist dat Max naar haar keek, drong het pas tot hem door dat zijn moeder dit helemaal niet verdroeg. Haar blik op zijn vader ging van kil naar afgrijzen.

‘Sta op,’ zei ze, ‘het kost minder moeite als je gewoon loopt.’

Zacht zei zijn vader: ‘Dat kan ik niet.’

‘Je kunt het me gewoon vragen als je iets wilt hebben.’

‘Ik doe het zelf.’

‘Sta op.’

Hij kroop en fluisterde: ‘Ik pak sinaasappelsap.’

‘Je moet iets eten, dan voel je je beter.’

‘Ik kan niet eten.’

‘Dat kun je wel, maar je doet het niet.’ Johanna accepteerde niet dat er geen keus zou zijn, ze moest zich

verzetten tegen deze ellende, desnoods ontkennen. Nu gleed de blik van Max naar zijn vader, die zich bij de koelkast had opgericht, voor de open deur stond en uit een pak sinaasappelsap dronk. Zijn moeder zei niet dat ‘we niet uit een pak drinken’, zoals ze tegen hem zou zeggen. De regels golden niet voor zijn vader. Het pak leek zwaar, zijn vader trilde en het pak gleed uit zijn handen, zijn knieën knikten en hij viel. Max schrok. Aan zijn moeder was niets te merken. Geen beweging, geen geluid.

Zijn vader huilde, liggend in een plas sinaasappelsap. Max had medelijden moeten hebben met zijn vader, maar hij voelde het niet. Er verschoof iets wat je niet meer kunt terugschuiven, als in een tiwrap. Ook hij verdroeg die man niet, daar halfnaakt liggend, huilend in het vruchtensap. Hij had te doen met zijn moeder. Haar blik werd de zijne. Haar houding zei: *Je mag dit haten. Je mag hém haten, verafschuwen.*

Zijn vader stopte met huilen. Het was stil. Max kon het sap ruiken. Hij werd misselijk, keerde zijn ogen af van zijn vader. Zijn moeder deed hetzelfde. Ze boog zich over haar werk, ging verder met waar ze mee bezig was.

Het was de eerste keer dat Max de pijn van zijn vader zag als iets wat je niet hoefde mee te voelen.

Geruisloos draaide hij zich om en liep op zijn sokken de gang door, de trap naar boven voorbij, naar de

achterdeur toe. Hij hoorde zijn vader kermen. Ook dat nog. Hij wilde niet terug dit huis in. De zwarte klompen waarop zijn moeder in de tuin werkte stonden in de hal.

Op de te grote klompen liep hij de straat uit, langs het huis van de familie Kersten, waar zijn zusje speelde, naar de rivier. Zo jong als Jennie was, vond ze steeds manieren om uit huis te zijn. Haar vriendinnetjes kwamen nooit bij hen, zij was altijd daar.

Op de bank aan de oever, waar hij vaker zat, stelde Max zich zijn volwassen leven voor. Hij was op een bepaalde manier gelukkig, vanwege de zekerheid dat die volwassenheid vanzelf zou komen. Hij glimlachte om het huis en de ouders die hij was ontvlucht, want dit was zijn leven niet. Zijn leven moest nog beginnen.

Max is dertig. Hij heeft een huis, een vrouw en een kind. Hun huis is niet groot, maar het is er licht. Het lijkt in niets op het huis van vroeger. Max werkt als hovenier, alle dagen van het jaar buiten. Hij heeft nu al meer daglicht gezien dan zijn vader in zijn hele leven.

‘Mag dat gordijn dicht?’ Alleen als Max die zin oproept, kan hij zijn vaders stem weer horen.

Als hij thuiskomt van zijn werk, soms net voor, soms net na zijn vrouw, voelt hij zich elke dag weer gezegend dat dit zijn leven is, dat deze vrouw zijn vrouw

is, dit kind zijn kind. Alles zou nu goed moeten zijn, want hij is precies daar gekomen waar hij wilde zijn. Toch denkt Max steeds vaker aan die dag waarop hij als negenjarige aan het water zat, en zo graag wilde zijn waar hij nu is. Hij denkt aan de schepen die hem voorbijvoeren en hem vertelden dat er meer was dan dit, dat een rivier je ergens brengt zoals de tijd hem ergens brengen zou. Misschien was hij toen wel gelukkiger dan hij ooit had kunnen worden. In de zekerheid dat de tijd je vriend is.

Hij wil weer op die bank zitten, de schepen zien en weten dat het beter zal worden. Maar nu groeit de angst dat er alleen te verliezen valt en dat de tijd zijn vijand is geworden.

Max weet dat zijn moeder weer thuis zal komen. Frans, haar vriend die anders nooit van zich laat horen, belt al een week lang iedere dag. Omdat het zo niet langer gaat. Hij zoekt nog naar het voordeligste ticket.

De laatste zes maanden is Johanna niet meer in Nederland geweest en haar kinderen begonnen aan het idee te wennen dat mama nu echt bij Frans op Ibiza woonde. Maar nu het niet goed gaat met Johanna blijkt Ibiza alsnog niet haar thuis te zijn. Frans komt haar terugbrengen.

Gerrit was al zestien jaar dood toen Johanna Frans ontmoette. Jennie studeerde in Groningen en Max woonde nog steeds thuis. Max had graag eerder het huis uit willen gaan, maar dan was zijn moeder overgeleverd aan zijn onmogelijke zus. Toen zijn zus eenmaal het huis uit was, ging hij weer niet omdat zijn moeder helemaal alleen zou zijn. En toen kwam Frans.

Tot Max' verbazing had zijn moeder de man via een datingsite ontmoet. Hij wist niet dat zijn moeder op een datingsite zat. Natuurlijk had ze hem dat